

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Психологічні характеристики мотиваційної сфери студентів
технічного профілю

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-51(з), напряму підготовки
6.030103 Практична психологія
Пуравець О.В.
Керівник: Алмаші С.І.
Рецензент: Фенчак Л.М.

Мукачево-2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ	
1.1 Характеристика мотиваційної сфери у науково-психологічній літературі.....	6
1.2 Особливості мотивації навчальної діяльності студентів технічного профілю.....	19
1.3 Чинники розвитку мотиваційної сфери студентів у процесі професійної підготовки.....	24
РОЗДІЛ II ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ	
2.1 Організація і процедура дослідження	29
2.2 Аналіз результатів дослідження та їх інтерпретація.....	34
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Особливого значення в часи соціально-економічного перетворення в усіх сферах суспільного життя набуває вдосконалення підготовки студентів - майбутніх фахівців. Сучасне життя вимагає від людини здатності до перманентного навчання, котре дозволяє їй зберігати конкурентоспроможність в умовах зростання обсягу та швидкого ускладнення інформації. Це викликало суттєві зміни у навчальному процесі та протягом всього організованого систематичного навчання. Сучасне суспільство ставить до випускника закладу вищої освіти особливі вимоги, серед яких важливе місце посідають професіоналізм, активність і творчість. Процес удосконалення підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасної освіти досить складний і обумовлений багатьма чинниками. Одним із них є розвиток внутрішньої мотивації до навчання у студентів у процесі фахової підготовки.

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної вищої освіти є побудова такого процесу навчання, який міг би бути основою формування мотиваційної сфери студентів. У зв'язку з цим, виникають суперечності між існуючим станом мотивації навчання у студентів закладів вищої освіти і сучасними вимогами до їх навчальної діяльності. Формування повноцінної особистості студента має важливе практичне значення.

Структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає стержнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина виховання особистості студента.

Правильне виявлення професійних мотивів, інтересів і схильностей є важливим прогностичним чинником задоволеності професією в майбутньому. Ставлення до майбутньої професії, мотиви її вибору є надзвичайно важливими чинниками, що зумовлюють успішність професійного навчання. Тому актуальним є вивчення мотиваційної сфери особистості студентів у процесі навчальної діяльності.

Грунтовне вивчення наукових джерел засвідчило значну увагу науковців до проблеми розвитку мотивації у навчально-виховному процесі. У психологічних дослідженнях її широко розглядали Л. Божович, Є. Ільїн, Г.С. Костюк, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, П. Якобсон та інші. Також Л. Божович, О. Леонтьєв, А. Маркова, Г. Щукіна виділили загальну картину вікової динаміки мотивів навчання.

Мотиваційну складову навчальної діяльності студентів досліджували Т. Дубовицька, Н. Токар, Н. Яковлева; особистісні особливості викладачів та студентів – В. Кан-Калик, Н. Лейтес, В. Мерлін. Навчальну мотивацію висвітлювали у своїх роботах В. Давидов, А. Маркова, Ю. Орлов. Науковці Л. Ітельсон, А. Петровський досліджували джерела мотивації. Стійкість навчальної мотивації вивчалася в межах концепції А. Маркової такими науковцями, як: Л. Золотих, Т. Платонова, Е. Савонько. Отже, теоретичне та практичне значення поставленої проблеми зумовили вибір теми дослідження: «Психологічні характеристики мотиваційної сфери студентів технічного профілю».

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера студентів.

Предмет дослідження – психологічні характеристики мотиваційної сфери студентів.

Мета дипломної роботи полягає у теоретичному розкритті та емпіричному дослідженні психологічних характеристик мотиваційної сфери студентів технічного профілю.

Для досягнення поставленої мети визначені такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз мотиваційної сфери у науково-психологічній літературі.

2. Розкрити особливості мотивації навчальної діяльності студентів технічного профілю та чинники розвитку мотиваційної сфери студентів у процесі професійної підготовки.

3. Емпірично дослідити психологічні характеристики мотиваційної сфери студентів технічного профілю.

В ході дослідження нами були використані наступні **методи**:

- Теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел.

- Емпіричні методи – стандартизовані методики:

1. Методика визначення рівня домагань (В. Гербачевського).

2. Методика «Мотивація навчання у вузі» Т.І. Ільїної

3. Опитувальник А.А. Реана «Мотивація успіху та боязнь невдачі» А.А. Реана.

4. Методика «Діагностика мотиваційної структури особистості» В. Е. Мільмана.

- Методи обробки та інтерпретації даних.

База дослідження. Дослідження проводилося на базі Мукачівського державного університету. В емпіричному дослідженні взяли участь 50 студентів факультету економіки, управління та інженерії Мукачівського державного університету. Серед досліджуваних студенти других та четвертих курсів.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання результатів практикуючими психологами, соціальними працівниками, кураторами груп у процесі проведення психопрофілактичної, консультативної, психокорекційної роботи щодо розвитку мотиваційної сфери студентів у процесі фахової підготовки.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі нами здійснений теоретичний аналіз та емпіричне дослідження психологічних характеристик мотиваційної сфери студентів технічного профілю. Розглядаючи мотивацію навчальної діяльності, підкреслимо, що поняття «мотив» тісно пов'язане з поняттями «мета» і «потреба». У структурі особистості студента вони взаємодіють і отримали назву «мотиваційна сфера». У літературі термін «мотиваційна сфера» охоплює всі види спонукань: усвідомлені (потреби, інтереси, цілі, стимули, мотиви, нахили) і неусвідомлені (прагнення, установки, бажання, інстинкти). Мотивація пронизує всі основні структурні утворення особистості: спрямованість, характер, емоції, здібності, діяльність, психічні процеси.

Стосовно мотивації майбутнього випускника технічного профілю, доцільно говорити не стільки про навчальну, а навчально-професійну мотивацію, оскільки вона вже не може прирівнюватися до шкільної навчальної мотивації, тому що тут закладена професійна спрямованість і готовність студента до вирішення професійних завдань. З іншого боку, професійна мотивація студентів ще не відповідає професійній мотивації фахівців, залучених у професійну діяльність.

Виявляючи мотиви, які спрямовують навчально-професійну діяльність студентів технічного профілю, слід зважити на пізнавальні мотиви, які визначають прагнення до досконалого володіння знаннями, уміннями й навичками професійної діяльності; на соціальні мотиви, які виявляються в самоствердженні, у виявленні свого соціального статусу у навчанні; на професійних мотивах, які виявляються у прагненні до оволодіння обраною професією.

Стосовно учбової діяльності студентів в системі закладів вищої освіти, під професійною мотивацією розуміється сукупність чинників і процесів, які, відбиваючись в свідомості, спонукають і направляють особу до вивчення майбутньої професійної діяльності. Професійна мотивація виступає як внутрішній рушійний чинник розвитку професіоналізму. Формування

позитивного відношення до професії є важливим чинником підвищення учбової успішності студентів. Але само по собі позитивне відношення не може мати істотного значення, якщо воно не підкріплюється компетентним уявленням про професію. Чинниками, які впливають на формування задоволеності професією є: соціально-психологічні, психолого-педагогічні, диференціально-психологічні, у тому числі і статевовікові.

На основі проведеного емпіричного дослідження психологічних характеристик мотиваційної сфери студентів технічного профілю, можемо зробити наступні висновки.

Зокрема, на останньому місці за значущістю компонентів мотиваційної структури досліджуваних, за результатами методики В. Гербачевського, знаходиться компонент «Прогнози оцінок діяльності суб'єкта», крім того даний компонент за роки навчання характеризується тенденцією до зниження та відхиленням від норми у напрямку спадання. Негативне забарвлення даного явища детермінує студентів прогнозувати майбутню діяльність, співставляти можливі затрачені зусилля з очікуваними результатами, що призводить до неуспішності її виконання загалом. На особливу увагу заслуговує компонент «Ядро мотиваційної структури особистості», зокрема, у студентів четвертого курсу дана складова мотиваційної структури супроводжується відхиленням від норми в напрямку спадання. Негативною тенденцією відхилення від норми характеризуються компоненти «Оцінка свого потенціалу». В цьому випадку наявний дестабілізуючий фактор процесу розвитку професійного самовизначення, що, у свою чергу, може стати причиною демотивації досягнення намічених цілей.

У всіх досліджуваних прослідковуються низькі результати за наступними шкалами: «Внутрішній мотив», «Пізнавальний мотив», «Мотив самоповаги», «Оцінка свого потенціалу», «Намічений рівень мобілізації зусиль». Такі показники демотивують досліджуваних до активізації зусиль у професійній діяльності наслідком чого є нераціональний розподіл зусиль у

досягненні кінцевих результатів професійної діяльності. Підтвердженням цьому є низькі показники шкали «Намічений рівень мобілізації зусиль».

Водночас, у всіх досліджуваних вище норми виражені показники за наступними шкалами: «Змагальний мотив» та «Мотив зміни діяльності». Ці показники можуть бути трактовані як дестабілізуючі фактори у досягненні професійної діяльності, оскільки розосередженість на різних видах діяльності, відсутність чітких позицій у навчально-професійній реалізації може стати причиною неадекватного оцінення складності завдання. Підтвердженням цьому є надто завищені показники шкали «Складність завдання».

Результати досліджуваних за методикою «Мотивація навчання у вузі» Т.І Ільїної вказують на негативну тенденцію щодо зменшення за роки навчання показників мотиву здобуття знань та оволодіння професією та підвищення показників отримання диплому у досліджуваних 4 курсу у процесі фахової підготовки.

Результати, отримані за опитувальником А. А. Реана, вказують, що шкала «Мотивації на невдачу» не виражена у жодній з груп досліджуваних, що є позитивним фактом. Найбільш виражені показники шкали «Мотивація на успіх» у студентів другого курсу (54%), проявом якої є активність, надія на успіх і потреба в досягненні успіху. Шкала «Мотиваційний полюс яскраво не виражений» найбільш прослідковується у студентів четвертого курсу – 53%. Це досить високий показник, який свідчить про боязнь та прояв неготовності у більш, ніж половини студентів до зіткнення з труднощами майбутньої професійної діяльності.

Порівнюючи результати дослідження за методикою «Діагностика мотиваційної структури особистості» В.Мільмана можна зробити висновок, що для студентів обох груп у процесі професійного становлення домінуючими мотивами є: спілкування, творча активність, соціальна корисність, та загальна активність. Про те, ми можемо спостерігати динаміку зміни мотивів: так для студентів 2 курсу домінуючим мотивом є спілкування, що може бути зумовлене їх віковим періодом та прагненням до налагодження

міжособистісних стосунків у групі, а для студентів 4 курсу - творча активність, що зумовлене прагненням студентів до професійної діяльності та творчості, що є приємливим для даної групи досліджуваних.

Таким чином, характеризуючи мотиваційну сферу досліджуваних студентів технічного профілю, слід відмітити, що у всіх досліджуваних прослідковуються низькі результати за наступними шкалами: «Внутрішній мотив», «Пізнавальний мотив», «Мотив самоповаги», «Оцінка свого потенціалу», «Намічений рівень мобілізації зусиль». Водночас, у всіх досліджуваних вище норми виражені показники за наступними шкалами: «Змагальний мотив», та «Мотив зміни діяльності». Ці показники можуть бути трактовані як дестабілізуючі фактори у досягненні професійної діяльності, оскільки розосередженість на різних видах діяльності, відсутність чітких позицій у навчально-професійній реалізації може стати причиною неадекватного оцінення складності завдання. Не виражений мотиваційний полюс найбільш проявляється у студентів четвертого курсу. Це свідчить про боязнь та прояв неготовності у більш, ніж половини студентів до зіткнення з труднощами майбутньої професійної діяльності. Проте, виявлено, що для студентів обох груп у процесі професійного становлення домінуючими мотивами є: спілкування, творча активність, соціальна корисність, та загальна активність, що є приємливим для даної категорії досліджуваних. Таким чином, відмова досліджуваних від яскраво вираженого центру «Я» та поліцентричність власних намірів загалом є причиною невираженого мотиваційного полюсу досліджуваних студентів технічного профілю.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у підборі системи тренінгових вправ спрямованих на розвиток мотиваційної сфери студентів технічного профілю у процесі фахової підготовки.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>